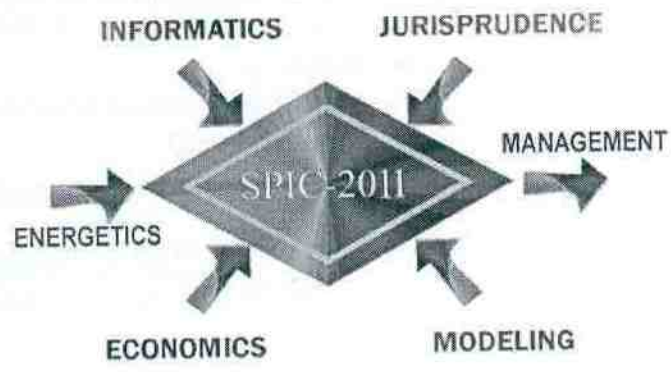

И. А. Б.

Національна академія наук України
Академія правових наук України
Інститут кібернетики ім. В.М Глушкова НАН України
Бучацький інститут менеджменту і аудиту
Карпатський державний центр інформаційних засобів і технологій НАН України

3
6
1
5

ПРОБЛЕМНО-НАУКОВА МІЖГАЛУЗЕВА КОНФЕРЕНЦІЯ

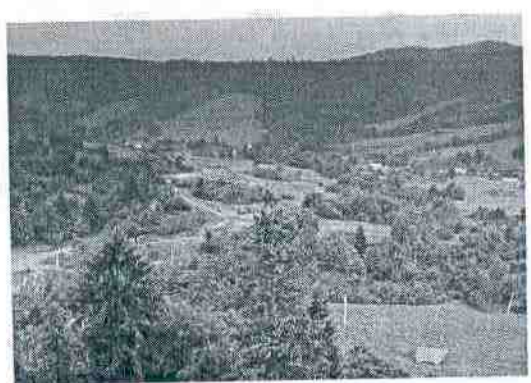
7

**ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ,
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ, ЕНЕРГЕТИКИ, ЕКОНОМІКИ,
МОДЕЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ
(ПНМК - 2011)**

3
7

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PROBLEM
INTER-BRANCH CONFERENCE
INFORMATION PROBLEMS OF COMPUTER SYSTEMS,
JURISPRUDENCE, ENERGETICS, ECONOMICS, MODELING
AND MANAGEMENT
(SPIC – 2011)**

0
7
2

7
2
8
3

Україна
Бучач - Яремча
17 - 20 травня 2011 року

8

УДК 657.1

Л. Будник, І. Голяш, С. Саченко
Тернопільський національний економічний університет**Контролінг в умовах застосування інформаційних технологій**

На даний час у вітчизняній науковій літературі широко обговорюють питання доцільності впровадження контролінгу на підприємствах. При цьому одні автори, зокрема, Сухарева Л. А. та Петренко С. Н. вважають контролінг необхідною умовою забезпечення життєдіяльності підприємства [1, с. 12]. Інші, Лучко М. Р. та Десятник О. М. підкреслюють об'єктивну необхідність виникнення контролінгу та визначають причини, які її обумовлюють [2, с. 3]. На думку Пушкаря М. С. застосування методів і прийомів контролінгу забезпечує досягнення підприємством фінансової стабільності [3, с. 5]. Е.Майєр розуміє контролінг як систему забезпечення виживаності підприємства у двох аспектах: короткостроковому (оптимізація прибутку) і в довгостроковому (зберігання й підтримка гармонійних відносин і взаємозв'язків даного підприємства із зовнішнім середовищем - природною, соціальною, господарською сферами) [4, с.18]. З точки зору Е.Л.Попченко, контролінг - це новітня концепція ефективного управління фірмою для забезпечення її довгострокового існування на ринку [5, с.20].

Контролінг — це функціонально відособлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції у менеджменті для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень. Основна кінцева мета будь-якого підприємства — одержання прибутку (контролінг можна назвати системою керування прибутком підприємства), але в деяких випадках цілі підприємства можуть бути й іншими, наприклад, відвоювання частки ринку, усунення конкурентів; тоді контролінг орієнтує зусилля підприємства в напрямі цих цілей, хоча кінцева мета та сама — одержання прибутку. Перебуваючи на перетині обліку, інформаційного забезпечення, контролю й координації, контролінг займає особливе місце в керуванні підприємством: він зв'язує воедино всі ці функції, інтегрує й координує їх, причому не підмінює собою керування підприємством, а лише переводить його на якісно новий рівень.

Враховуючи високу актуальність, ми вважаємо, що вирішення питання необхідності запровадження системи контролінгу в Україні є одним першочергових. Це обумовлено такими причинами:

- підвищення нестабільності зовнішнього середовища, що висуває додаткові вимоги до системи фінансового контролю підприємства;
- необхідність забезпечення гнучкості та надійності функціонування підприємства;
- перенесення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього;
- необхідність створення продуманої системи дій щодо забезпечення виживання підприємства та уникнення багатьох ризиків;
- потреба безперервного стеження за змінами, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищах підприємства;
- ускладнення структури підприємства, що вимагає координації систем обліку, аналізу, контролю та планування;
- необхідність вдосконалення інформаційного забезпечення системи управління діяльністю підприємства.

Наявність численних причин підтверджує необхідність впровадження контролінгу в практику вітчизняних підприємств та зумовлює потребу детального розгляду його основних етапів. Процес впровадження контролінгу зображено схематично (див. рис. 1) і висловлені власні міркування щодо його особливостей.

Рисунок 1 свідчить, що процес впровадження контролінгу на підприємстві повинен розпочинатися з прийняття рішення. Вважаємо, що дане рішення повинно прийматись в умовах появи перших слабких сигналів про можливість зниження ефективності функціонування підприємства, яке може супроводжуватись виникненням неузгодженості відносно виконуваних функцій між окремими його підрозділами; невідповідністю існуючих цілей підприємства та вимог зовнішнього середовища; недосконалістю методів планування, калькулювання та аналізу; погіршенням основних показників діяльності. Крім того, починати впровадження системи контролінгу доцільно в умовах стійкого фінансового стану підприємства та в сприятливий з

психологічної точки момент, оскільки цей процес вимагає витрачання значних коштів та підтримки колективу підприємства.

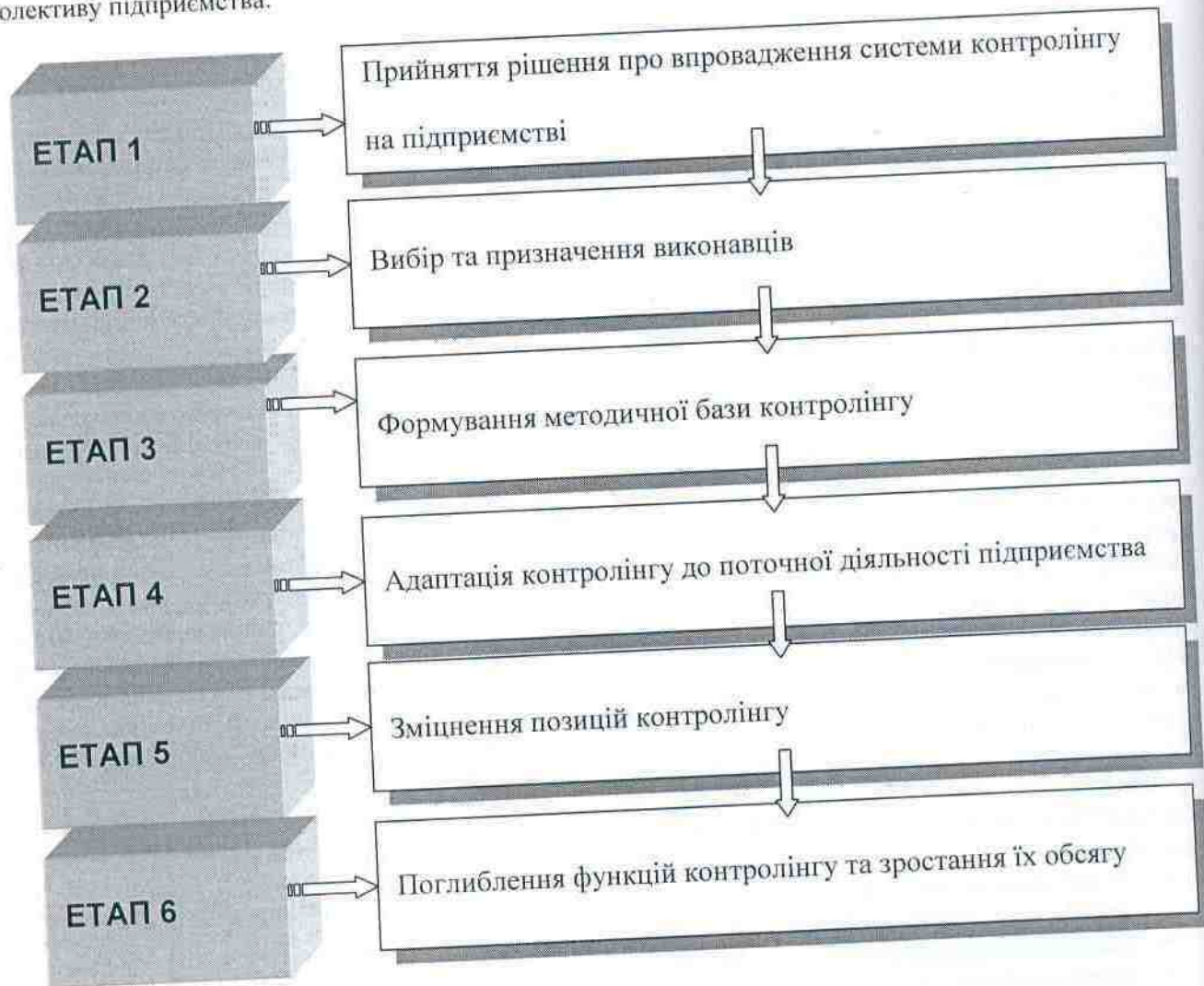

Рис. 1. Основні етапи впровадження контролінгу на підприємстві.

Впровадження контролінгу вимагає створення адекватної системи інформаційного забезпечення. Було б помилкою допускати, що інформаційна підтримка бізнес-процесів — виняткова прерогатива оперативного контролінгу. Повноцінна стратегія неможлива без створення системи раннього виявлення перспективних тенденцій, причому не тільки зовнішньої, а й внутрішнього середовища. Вести мову про стратегічний контролінг без такої системи наївно й короткозоро. Уміло сформована система індикаторів, основну роль у якій покликані відігравати конкурентний аналіз, стратегічний облік і метод стратегічного балансу, — це база, що забезпечує «лоцманам» стратегічного контролінгу оптимальне проходження «вузьких місць» і «рифів» конкурентного середовища. Тому зростання значимості інформаційних технологій для контролінгу важко переоцінити. Тут доцільно виділити такі основні моменти.

За допомогою комп'ютерів, супутникових систем, мереж передачі даних окремі регіони світу поступово перетворюються на гігантську інформаційну систему, що перебуває на службі людини. Феномен її економічного розвитку стає предметом наукового вивчення. Виникла наука про інформацію, що вивчає її властивості, методи керування інформаційними потоками та їхнього використання, а також методи обробки інформації з метою її оптимізації, пошуку, зберігання та поширення. Можливість освоєння інформаційних ресурсів залежить багато в чому від застосування удосконалення засобів інформатики, від прискорення проникнення інформаційних технологій у сферу людської діяльності. Саме в цьому й полягає інформатизація суспільства. Ефективні

використання інформаційних технологій уже знайшло в ряді країн реальні форми й масштаби в науці, виробництві, у керуванні економікою окремих фірм і цілих галузей. Є всі підстави думати, що інформатизація суспільства буде тим елементом, значення якого різко виявиться в найближчі роки і в інших галузях. Якщо існуюча ситуація в галузі інформаційних технологій буде розвиватися так само активно, то можна чекати, що незабаром комп'ютер стане основним джерелом інформації і не тільки замінить людям газети, журнали, книги, а й перетвориться на незамінний інструмент відбору, перевірки й аналізу потрібної інформації [6].

Основною передумовою для організації системи об'єктивного інформаційного забезпечення контролінгу є функціонування системи автоматизованого збирання та обробки інформації при безпаперовій інформаційній технології. Безпаперова інформаційна технологія — це така технологія автоматизованого збирання та обробки, зберігання й видачі інформації, при якій можна своєчасно (у ритмі виробництва) і в повному обсязі (в інформаційному плані) забезпечувати (тобто інформувати) єдиною вірогідною та об'єктивно необхідною, зібраною з одного джерела інформацією всіх користувачів (від робітника до директора) з видаванням її на екрані ПЕОМ, тобто без паперу. При цьому така вірогідна інформація може використовуватися не лише менеджерами при виробленні та прийнятті управлінських рішень, а й фахівцями для обліку, складання зведеної звітності, аналізу виробничо-господарської, оперативного і стратегічного контролю та іншої діяльності і т. ін.

Найбільш важливими структурними підрозділами економіки донедавна були окремі галузі виробництва, що поєднують родинні за своїми цілями підприємства, які перебувають, як правило, під єдиним організаційним контролем і керівництвом. Епоха інформатизації вносить і в ці структури істотні зміни. Поряд з окремими виробничими, торговельними й іншими галузями, в країнах з високим рівнем інформатизації з'являються інформаційні мережі, що поєднують виробників, споживачів, транспортників, технологів, учених і навіть викладачів, що здійснюють підготовку кадрів по відповідній спеціальності. Значення традиційної галузі виробництва визначається сумою вартості товарів і послуг, вироблених кожним її членом. Значення ж і місце інформаційної мережі в економіці визначається кількістю її учасників і можливостями обміну наявною в них інформацією, тобто чим їх більше, тим коштовніша мережа для користувачів і тим вагоміше її значення в економіці. В організаційному плані такі мережі можуть бути найрізноманітнішими і формально можуть переслідувати різні цілі — від спільного використання банків даних до оперативного обміну поточною інформацією з профілю своєї діяльності й загальних питань. Розвиток Інтернету є лише найбільш відомим прикладом розвитку подій у цій галузі. А тим часом у світі з'явилися вже десятки спеціалізованих локальних мереж, що претендують на глобальне об'єднання й рішення ряду важливих для всього людства питань.

Нинішні статистичні методи дозволяють лише оцінити вплив якісних удосконалень на кінцеві результати праці. Однак у багатьох галузях такі коригування просто ігноруються. Медична промисловість, наприклад, пропонує нові види ліків, устаткування й методи лікування, що дозволяють виліковувати раніше невиліковні хвороби і, як наслідок, збільшувати середню тривалість життя, поліпшувати його якість. Але ці нововведення, як і колись, оцінюються лише за вартістю їхнього виробництва. Автоматичні банкомати відкрили можливість коригуватися банківськими послугами в будь-який час, що було неможливим ще кілька років тому.

У зв'язку з цим у країнах з розвинутою інформаційною системою почався стрімкий розвиток нової концепції керування виробництвом й оцінки його ефективності. На зміну тейлоризму, маркетингу, системному підходу до рішення управлінських завдань, програмування, програмно-цілового керування, планово-адміністративного керування й ін. приходить логістика. Вона ставить на перше місце завдання забезпечення стабільності виробництва, контроль за рухом інформаційних і матеріальних потоків, планування виробництва й вчасну доставку споживачеві якісних товарів і послуг, прийняття й виконання не тільки короткострокових поточних, а й стратегічних довгострокових планів розвитку підприємства в умовах ринкової економіки. Відповідно змінюється й методологія оцінки ефективності виробництва — почали оцінюватися й ураховуватися не тільки кількісні, а й якісні його показники. Усе це стало можливим завдяки використанню й автоматичній обробці величезного обсягу додаткових відомостей за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Ефективне функціонування контролінгу в умовах використання інформаційних технологій забезпечується за умов органічного поєднання всіх її компонентів, виділення яких, як ключових

елементів будь-якої інформаційної технології, започатковано в роботі Ю. Орлова [7]. До компонентів інформаційних технологій в контролінгу належать:

- апаратне забезпечення (hardware) – фізична структурована сукупність електронних обчислювальних машин, мережевого обладнання та ін.;
- програмне забезпечення (software) – набір правил, базових принципів й алгоритмів, необхідних для забезпечення роботи апаратного забезпечення;
- інтелектуальне забезпечення (brainware) – інтелектуальні здібності контролерів та програмістів, які дозволяють, залежно від очікуваних результатів та цілей, обґрунтовувати доцільність використання технічного та програмного забезпечення, а також конфігурацію та вимоги до нього в кожному конкретному випадку.

Використовуючи економіко-математичні методи, широкі експлуатаційні можливості сучасних засобів обчислювальної техніки, систему прогресивних науково-обґрунтованих норм і нормативів, а також досягнення науково-технічного прогресу, можна серйозно вдосконалити контролінг і піднести його на науковий рівень в таких напрямках:

- змоделювати кілька варіантів стратегічних рішень, а потім вибрати оптимальний з відповідною організаційною структурою управління підприємством;
- збалансувати систему відповідних показників та визначити напрямок пропорційного розвитку виробництва;
- здійснити взаємозв'язок прогнозування, перспективного, поточного та оперативного планування;
- широко використати нормативні методи на всіх рівнях управління;
- удосконалити систему нормативно-планових показників у використанні трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів;
- скоротити термін та розширити простір планування до години чи зміни, робочого місця або дільниці тощо;
- прогнозувати і моделювати поведінку об'єкта управління в умовах невизначеності, ризику.

Особливо ефективним є застосування зазначених методів і засобів для вдосконалення контролінгу в часовому та пооб'єктному аспектах. Для цього розробляється система взаємоузгоджених та збалансованих соціально-економічних показників для річних, квартальних (місячних), декадних (тижневих), добових (змінних) планів — часовий аспект, а для кожного робочого місця, бригади, ділянки, як і для цехів та підприємства в цілому — пооб'єктний аспект. Крім того, встановлюється єдиний крок для інформаційних сукупностей в обліку і плануванні, за допомогою якого є можливість оперативно й автоматизовано формувати дані для аналізу.

Отже, до контролінгу на базі інформаційних технологій необхідно ставитися як до нового явища в інформаційну еру, як до сплаву теорії й практики сучасного керування, що виникає на стику економічного аналізу, планування, управлінського обліку, менеджменту. Контролінг переводить керування підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи, координуючи й направляючи діяльність різних служб і підрозділів підприємства на досягнення оперативних і стратегічних цілей.

Список джерел

1. Сухарева Л. А. Контроллинг – основа управления бизнесом. / Л.А. Сухарева, С. Н. Петренко – К.: Эльга, Ника – Центр, 2002. – 208 с.
2. Лучко М. Р. Контролинг: теоретичні основи організації. /М. Р. Лучко, О.М. Десятнюк. – Тернопіль: “Тер Аудит”, 2000. – 106 с.
3. Пушкар М. С. Контролинг: Монографія./М. С. Пушкар – Тернопіль, 1997. – 146 с.
4. Манн Р. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью./Р. Манн, Э. Майер. - М.: Финансы и статистика, 2004.-301 с.
5. Попченко Е.Л. Бизнес-контроллинг./ Е. Л. Попченко, Н.Б. Ермаков. - М.: Альфа-Пресс, 2006. - 288 с.
6. Яковлев Ю.П. Контролинг на базі інформаційних технологій./Ю. П. Яковлев. - К.: Центр навч. літератури, 2006. - 318 с.
7. Орлов Ю. В. Использование информационных технологий и систем для повышения эффективности управления бизнес-процессами организации / Ю. В. Орлов // Менеджмент в России и за рубежом. — 2007. — № 5. — С. 31–40.